

Cyclus ‘Het boek Openbaring’

Advent 2019 (1-8-15-22 dec. 2019)

Voor de opbouw van deze vieringencyclus en voor de overwegingen maakten wij veelvuldig, soms letterlijk, gebruik van ‘Preken over openbaring’ (red. Jan Nieuwenhuis). Ander inspiratiebronnen waar wij dankbaar gebruik van maakten: ‘Het verhaal gaat’ (Nico Terlinden) en ‘Geen vrede met het bestaande’ (Tom Naastepad).

“Het boek Openbaring gaat in wezen over een strijd, die ieder mens met zichzelf en met haar of zijn wereld heeft te voeren: de strijd tussen goed en kwaad, tussen integriteit en corruptie, tussen onkreukbaarheid en ongerechtigheid. Het boek heeft dan ook niets te maken met een eindtijd (in de zin van: einde der tijden), noch met een toekomst of een ondergang der wereld. Het boek gaat over hier en nu, over de wereld onder onze handen en dus ook onder de handen van degenen die het boek eind eerste eeuw hebben geschreven. Die wereld werd en wordt gekenmerkt door de eeuwige strijd tussen goed en kwaad, tussen onmacht en macht, tussen recht en onrecht. In die strijd kiest het boek van het begin tot het einde partij, telkens op een andere manier. Het ziet die strijd onophoudelijk en op alle niveaus geschieden, en het wijst als een waarachtig geloofsboek wie die strijd winnen zal. Openbaring is gekenschetst als een troostboek voor de gemeente van toen; het is dit onverminderd voor de gemeente van nu.”

(uit: Jan Nieuwenhuis “Preken over openbaring”)

Het boek Openbaring Advent 2019	Dagboek van het Rijk Gods	Machten van het kwade	Machten van het Goede	Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde
Openingslied	De nacht loopt ten einde Verzameld liedboek (LB) 390	De nacht loopt ten einde LB390	De nacht loopt ten einde LB 390	De nacht loopt ten einde LB 390
lied voor schriftlezing	Kom in mij LB 743	Eerste stem, herder der ziel	De wildernis zal bloeien als een roos	Gij die hoort
Bijbeltekst	Openbaring 1, 9-19	Openbaring 12, 1-18	Openbaring 5, 1-14	Openbaring 21, 1-7 22, 17-20
Overweging	Anne Billiet	Mieke Feijtraj	Tommy Vandendriessche	Geertrui Verdonck
lied na schriftuitleg	Psalm 1 (vrij) LB 8	Hoog te paard LB 870	Deze wereld omgekeerd	Wat ook gebeurt
Tafelgebed	De disgenoten D12	Scheur toch de wolken uiteen LB 206	De disgenoten D12	Scheur toch de wolken uiteen en kom LB 206
onze vader	In de hemel onze vader (scheur de wolken) LB 241	Ik droomde u LB 240	In de hemel onze vader (scheur de wolken) LB 241	Ik droomde u LB 240
Vredeswens	Mochten ook wij een nieuwe dag	Vogel	Moge het delen van dit brood	Dan komt de dag
Voorbeden	Hoe ver is de nacht LB 389	Hoe ver is de nacht LB 389	Hoe ver is de nacht LB 389	Hoe ver is de nacht LB 389
slotlied	Deze wereld omgekeerd LB 522	Dit ene weten wij LB 2	Dat een nieuwe wereld komen zal	In 't laatste van de dagen LB 371

Adventszondag 1 'Dagboek van het Rijk Gods'

Lezing – Openbaring 1, 9-19

Ik, Johannes, jullie broeder en deelgenoot in de verdrukking en het koninkrijk en de volharding in Jezus, ik bevond mij op het eiland, Patmos genaamd, omwille van het woord van God en het getuigenis van Jezus.

Ik geraakte in geestvervoering op de dag des Heren en ik hoorde achter mij een stem, luid als een trompet, zeggende: "Wat je ziet, schrijf dat in een boek en zend het aan de zeven kerken in Efeze en in Smyrna en in Pergamon en in Tyatira en in Sardes en in Filadelfia en in Laodicea."

En ik keerde mij om teneinde de stem te zien die met mij sprak; en toen ik mij omkeerde, zag ik zeven gouden luchters en te midden van de luchters iemand als een mensenzoon, gekleed tot de voeten reikend en de borst omgord met een gouden gordel. Zijn hoofd en haren waren wit als wol, wit als sneeuw, en zijn ogen waren als vlamvend vuur, en zijn voeten waren als goudbrond dat in de oven is gegloeid, en zijn stem was als de stem van vele wateren, en hij had in zijn rechterhand zeven sterren, en uit zijn mond kwam een scherp tweesnijdend zwaard, en zijn gelaat schitterde als de zon in haar kracht.

En toen ik hem zag, viel ik als dood voor zijn voeten, maar hij legde zijn rechterhand op mij, zeggende: 'Vrees niet: ik ben de eerste en de laatste, en ik ben dood geweest, en zie, ik ben levend tot in de eeuwen der eeuwen, en ik heb de sleutel van de dood en het dodenrijk. Schrijf op wat je ziet; én wat nu is én wat geschieden zal na dezen.'

Overweging (Anne Billiet)

Dit is de eerste zondag van de advent. Nog vier weken en het jaar is weer voorbij. Deze laatste weken van het jaar zijn de uitgelezen tijd om samen het laatste boek uit onze bijbel, het boek Openbaring te verkennen, het boek dat gaat over de "laatste dingen", dat wil zeggen: **de dingen die er werkelijk toe doen, de synthese van het geloven**. Daarom heet het boek in het Griek ook "Apocalyps", openbaring, of misschien beter vertaald als ont-hulling, ont-dekking, ont-sluiering.

Het is geen sinecure over dit boek te spreken, alleen al omwille van de **vele beelden** die erin gebruikt worden en die al even intrigerend als onalledaags zijn: luchters, tweesnijdend zwaard, sleutels van de dood, boekrol, zeven zegels, gouden kandelaren, bazuinen, lam, horens, ruiters, engelen, 144.000 getekenden, het getal 666, een stad als een bruid, visioenen.... om er enkele te noemen.

In dit **laatste boek uit onze bijbel** komen teksten en beelden terug die we al in het Eerste Testament (OT) zagen, zodat deze Openbaring a.h.w. een compendium, een recapitulatie is van dat Eerste Testament, maar geladener, dramatischer en beweeglijker. Johannes - de schrijver van dit boek - moet zo doordrongen geweest zijn van die oude geschriften, dat hij niet anders kon denken en dus ook schrijven dan vanuit de beelden en de visioenen van dat Eerste Testament.

Het boek leunt dus niet alleen aan tegen de taal en beeldspraak van de profeten van Israël, maar **actualiseert die profeten**, en ziet gebeuren wat die profeten voorzien hebben.

Is het een toeval dat wij dit werkjaar begonnen met de cyclus "Het tegood van het Oude Testament"?

Het boek Openbaring is **niet chronologisch opgebouwd** met visioenen die op elkaar aansluiten. Nee, Johannes denkt niet chronologisch – zoals wij – maar cyclisch: als een nachtuil die voortdurend rond

een lamp vliegt, in concentrische cirkels, vertelt hij eigenlijk elke keer hetzelfde, maar op een net iets andere manier, met andere beelden.

“Schrijf op wat je ziet” hoorden we in de lezing. Dat kreeg Johannes te horen: **“Schrijf op wat je ziet én wat nu is én wat geschieden zal na dezen.”**

En Johannes zag en schreef.

Johannes is een ziener, met een stereobril op: hij ziet van alles tegelijk en ineen, Wet en Profeten, de wereld om hem heen én wat in het verschiet ligt. Dit deed ons denken aan Panikkar met zijn drie dimensies. Ook waar Panikkar zegt: **er is maar één werkelijkheid.** Hier is die werkelijkheid één groot gevecht, een strijd van begin tot einde, een worsteling, een struggle for life, een wereldoorlog in het kwadraat.

Tussen wie gaat die strijd? Het is de eeuwige, de alomtegenwoordige, de onophoudelijke strijd van **het goede tegen het kwade** en van het kwade tegen het goede. Dat is niet alleen een strijd van de feiten, van de geschiedenis, van alle eeuwen en alle landen.

Het is **ook de strijd binnenin ieder mens.** De kamp die je levenslang hebt te voeren met jezelf en met je wereld, de grote en de kleine, het gevecht tussen wat goed is en wat je te doen hebt én wat kwaad is en waartegen je te strijden hebt.

Johannes maakt daar **een drama** van, een **visionair spektakel**, een theater van de Schriften. Ik stel jullie de **acht hoofdrolspelers** voor:

Aan de kwade kant treden op: de Draak met de beide Beesten - één uit de zee en één van het land, de grote Hoer en de verdoemde stad Babylon. Volgende week gaat **Mieke** daar dieper op in.

Aan de kant van het goede zijn de spelers “Hij die op de troon is gezeten” – merk op dat nooit het woord God of Jahweh wordt gezegd - , het Lam, de Vrouw die een kind baart en het nieuwe Jeruzalem. **Tommy** vertelt daar meer over op derde adventszondag.

Dit zijn de hoofdrolspelers in dit boek. Maar naast deze hoofdrolspelers staan ook wij. Want wij, jij en ik, wij komen zelf voor tussen elke regel van het boek. Geen mens ontkomt aan die strijd. In deze Openbaring lees ik wat ook mij overkomt. Want ik weet niet hoe het jullie vergaat, maar voor mij gaat er praktisch geen dag voorbij of ik hoor het ergens, onderhuids, zonder woorden, maar wel degelijk verstaanbaar: die stem die vraagt of je wel rustig kan blijven zitten als op je scherm de zoveelste ramspoed zich voltrekt, als de ene plaag na de andere voor je ogen plaatsvindt, als er hier of waar dan ook een mens is die, net als Job ooit, op een mesthoop zit, hongerig, verbannen, gevluht, soms vel over been, ziek, geen mens meer. Ik zit daar en kijk of lees, en ergens achter in mijn binnenste is er die vraag: wat doe je eraan? Blijf je zitten waar je zit, doe je niets of juist wel?

Ziedaar de vraag van Openbaring.

Openbaring gaat niet over een wereldvreemde werkelijkheid, over wat ooit was en later geschieden zal. Openbaring gaat niet over een eindtijd zoals in einde der tijden. **Het gaat over het einde, het hoogtepunt: het goede zal winnen van het kwade!** In die zin is het een **troostend** boek: het lam wint het van de draak, de berende vrouw wint het van de grote hoer, Jeruzalem wint het van Babylon.

Openbaring laat zien dat het mogelijk is uit de Dood op te staan. Het is geen droom, geen hersenspinsel. Het is een visioen, en dat betekent: *het is mogelijk.*

Het laatste boek van de Schriften eindigt dan ook met de onverzettelijke geloofsbelijdenis dat **een nieuwe wereld** mogelijk is. Aan de macht van de Draak zal een einde worden **gemaakt**. Het wordt *gemaakt*, het komt niet vanzelf.

Die nieuwe wereld kan er komen, maar alleen als ik eraan begin.

Net voor Kerst neemt **Geertrui** ons verder mee naar **die nieuwe hemel en die nieuwe aarde** waarnaar wij nog altijd durven verlangen.

Dit boeiende visioen werd 500 jaar geleden uitgebeeld door niemand minder dan **Hans Memling**, een van de grootste Vlaamse primitieven.

Memling zette de woorden uit de bijbel op een heel originele manier bijna letterlijk om in beeld. Wie deze namiddag met mij dit schilderij wil gaan bewonderen, verwacht ik om 14.45 uur aan het onthaal van Oud Sint-Jan, bij de ticketbalie. Ik beloof er een boeiende namiddag van te maken!

Voorbeden

Ach, Eeuwige,
Over U wordt gesproken en gezongen
dat Gij genadig zijt en rijk aan trouw,
aanzie deze wereld:
ontelbaar de mensen,
ontelbaar de slachtoffers.

Wij noemen U
Een journaal van rampspoed,
dat de afgelopen weken over ons netvlies is gekomen.

Wij noemen U
al die plekken op onze aarde,
waar het recht vertrapt wordt
en de schuldigen worden vrijgesproken.

Gezegend zijt Gij
tegen de overmacht der feiten in
om naamloze, kleine mensen die,
vervolgd, voortvluchtig,
tot het einde onderdrukt en gekruisigd,
toch vasthouden aan U-

Om zwakheid die kracht wordt-
allen die uitzien naar uw stad,
naar een betere wereld dan deze.

Gij die de oorsprong zijt
Van al het goede dat gedaan wordt:
Wees in ons hart, in onze ziel,
In ons verstand,

Dat wij bij machte zijn
Het ergste leed iets te verzachten,
Dat wij opwegen tegen de wanhopigen:
Dat allen die zich mensen noemen
niet doorgaan met de verwoesting
van ons moedertje aarde,
met de jacht en de moord op mensen.

Jij,
stem die ons riep
en roept
en roepen zal,
in ons en boven ons uit
van jou is de toekomst,
kome wat komt
zo moge het zijn.

Adventszondag 2 'Machten van het kwade'

Lezing: Openbaring 12, 1-18

En een groot teken verscheen aan de hemel: een vrouw, omkleed met de zon en de maan onder haar voeten en op haar hoofd een krans van twaalf sterren, en zijn droeg in haar schoot, en zij schreeuwt onder weeën en barensood.

En er verscheen een ander teken aan de hemel, en zie: een grote, vuurrode draak met zeven koppen en tien horens en op zijn koppen zeven diademen; en zijn staart veegt het derde deel van de sterren van de hemel en wierp ze op de aarde. En de draak stond vóór de vrouw die op het punt stond te baren, opdat hij, wanneer zij haar kind gebaard had, het zou verslinden.

En zij baarde een sterke zoon, die bestemd was om alle volkeren te weiden met een ijzeren staf. En haar kind werd weggevoerd naar God en naar Diens troon. En de vrouw vluchtte naar de woestijn, waar zij een plaats heeft, door God bereid, om daar gevoed te worden, twaalfhonderdzesig dagen.

En er geschiedde een oorlog in de hemel. Michael en zijn engelen vochten tegen de draak. En de draak vocht en zijn engelen, maar hij hield geen stand en hun plaats werd niet gevonden in de hemel. En de grote draak werd neergeworpen, de oude slang die heet Duivel en Satan, die hele wereld verleidt; neergeworpen werd hij op de aarde, en zijn engelen werden met hem neergeworpen.

En toen de draak zag dat hij was neergeworpen op de aarde, achtervolgde hij de vrouw die het mannelijk kind had gebaard. En aan de vrouw werd gegeven de twee vleugels van de grote adelaar om te vliegen naar de woestijn, naar haar plaats, waar zij gevoed wordt één tijd en tijden en een halve tijd, buiten bereik van de slang.

En de slang spuwde uit zijn bek water de vrouw achterna, als een stroom, opdat deze haar met de stroom zou meesleuren. En de aarde kwam de vrouw te hulp en de aarde opende haar muil en verzwoeg de stroom, die de draak uit zijn bek had gespuwd. En de draak ontstak in grote woede tegen de vrouw en ging heen om de overigen van haar kroost te beoorloggen, hen die de geboden van God bewaren en het getuigenis van Jezus bezitten.

En hij ging staan op het strand van de zee.

Overweging (Mieke Feijtraij)

Vandaag mag ik met jullie dieper ingaan op de machten van het kwaad uit het boek Openbaring. En tegelijkertijd krijgen we met de lezing en de overweging van vandaag ook een glimp van de machten van het goede. Als een tweede lichtje in deze donkere dagen voor Kerst, als een tweede kaars op onze adventskrans.

De lezing van vandaag brengt ons de Draak als beeld van het kwaad. Een draak met zeven koppen, symbolische taal voor het kwaad dat niet één geheel is, maar vele gezichten kent. De kracht van een beeld als dat van een zevenkoppige draak is dat het verwijst naar iets dat iedereen direct voor zich ziet. De zwakheid van het beeld is echter dat die draak als zodanig niet bestaat. Dat wil zeggen, niet zo, letterlijk als gedaante in de werkelijkheid, herkenbaar is. Als dat wel zo was, dan hadden wij die draak allang opgespoord en vernietigd, of liefst zorgvuldig geconserveerd en in een museum tentoongesteld. En daarmee zou het kwaad de wereld uit zijn. Het punt is nu juist dat het Kwaad met een hoofdletter als zodanig, in de vorm van een herkenbare draak, nog nooit is opgespoord, laat staan vernietigd. We zouden het wel willen, dat wel, maar het is ingewikkelder.

Eindeloos veel gezichten heeft het kwaad. Misschien gebruiken we daarom juist een voorstelling van het kwaad waarvan iedereen weet dat het zo toch niet bestaat: omdat we weten dat het kwaad per definitie ongrijpbaar is. Kwaad is de nietsontziende kracht van orkanen, aardbevingen en overstromingen. Kwaad is de grove willekeur waarmee mensen sterven, terwijl ze volop bezig zijn en zich geven in de bloei van hun bestaan, zomaar plotseling en onverwacht, zomaar zonder aankondiging, alsof het niets is en alsof het er dus ook niet toe doet. Welke macht of kracht zit daarachter? Kwaad is ook iets waar je mee leeft. Je weet en voelt soms dat het bestaat, maar je kunt het niet onderscheiden. Stel je voor dat je in een bootje op zee zit en gewaarschuwd wordt voor een gigantisch containerschip dat achter je aan komt. Je kijkt om en ziet niets. Tot je omhoog kijkt en een streepje blauwe lucht ziet. Dan besef je ineens dat het niets dat je dacht te zien niet niets is, maar juist de wand van dat immense schip. Het kwaad zit soms zo dichtbij dat we het niet eens meer kunnen zien. Kwaad is ook het terloopse van alles dat misgaat zonder opzet. Het is een kwaad dat niemand wil en waaraan niemand echt schuldig is, ook de veroorzaker niet. En toch brengt dit terloopse kwaad pijn en moeite en verdriet.

Maar er is nog een ander kwaad, ook ongrijpbaar, ook niet te overzien. Niet omdat het zo ongewoon is, en anders dan wij zouden denken, maar juist omdat het zo gewoon is en daarom zo giftig. Dat had ik van hem nu nooit gedacht, dat had ik in haar nu nooit gezien zeggen we als een relatie breekt op ontrouw, als een ouder een kind iets aandoet, als iemand die we dachten door en door te kennen ineens iets blijkt gedaan te hebben waar je met je verstand niet bij kan. Dat soort kwaad, dat zit in de banaliteit van ons bestaan, is even ongrijpbaar en willekeurig als het kwaad van natuurrampen en van de dood. En daarmee zien we één van de meest nadrukkelijke eigenschappen van het kwaad: je wilt het niet en het is slecht en boos, maar je kan het niet ontlopen.

De enige manier om het kwaad te ontlopen, zo lijkt het, is de weg naar de woestijn. Daar in de leegte ontmoet je degene die jou voedt. In de woestijn is de ruimte van God, die zich noemen laat Ik-zal-er-zijn. Daar op die plek zul je veilig zijn en zul je kunnen blijven, totdat ergens ooit de nieuwe mens geboren wordt.

De Beesten, de grote Hoer en de stad Babylon komen in de lezing van vandaag niet aan bod. Anne stelde ze ons vorige week voor als mede hoofdrolspelers aan de kant van het kwaad. De Beesten vormen met de Draak het driemanschap van het kwaad en zijn zo moeilijk van die Draak te scheiden. Over dat beeld van het kwaad sprak ik tot hier toe.

De grote Hoer is een tweede beeld van het kwaad. Het woord heeft niets te maken met oneerbaarheid. Hoerij in de bijbel heeft een veel ruimere betekenis dan bordeelbezoek. Het gaat over ontrouw in ruime zin, over het verraad aan degene met wie je een band hebt. God Ik-zal-er-zijn is een God van liefde die trouw blijft tot in eeuwigheid en geen mens laat vallen, ook niet als die tegenvalt. Ik kan in ieder geval van mezelf zeggen dat ik niet altijd zo goddelijk ben... De onvoorwaardelijke liefde is mij soms te hoog gegrepen... Ik heb hierin mijn grenzen. Ik laat wel eens iemand los. Maar daarin sta ik vast niet alleen, toch? Met het beeld van de Hoer laat Johannes ons zien dat het kwaad ook over mensen gaat, persoonlijk, dat het ons rechtstreeks aangaat. Verraad kan dan betekenen: niet persoonlijk betrokken willen worden. Wel geld schenken voor een goed doel, maar afhaken als er mij iets concreets gevraagd wordt, als het me echt wat kost. Terugdeinzen persoonlijk te worden op het moment dat juist dat er voor de naaste precies op aankomt.

Een derde beeld en personificatie van het kwaad krijgen we met de stad Babylon. Een immense, verdorven stad. Daar wilden de mensen een toren bouwen waarvan de spits tot in de hemel reikte, daar wilden ze god gelijk zijn, heer en meester van de schepping. Dat Babylon is niet een geografisch aanwijsbare plek op de atlas. Het is elke stad ter wereld en doorheen de geschiedenis elke

samenleving die van God los is, het is de verstedelijking van onrecht, zelfvergoding en arrogantie. Johannes gebruikt dit beeld omdat voor hem als plattelandsjongen, de stad de incarnatie was van macht en wellust. Die stad staat symbool voor het recht van de sterkste, alle menselijk samenleven dat het recht met voeten treedt. Ik zie het iedere dag, dat Babylon. Het is het Syrië en het Jemen dat verwoest wordt en waar de kinderen ten dode zijn opgeschreven, zo niet door de strijd, dan door de honger. Het is het Brussel en het Duinkerke en Parijs waar vluchtelingen niet meer welkom zijn, het is het Santiago in Chili waar sociale ongelijkheid hoogtij viert, het is het San Salvador waar bendegeweld en corruptie schering en inslag zijn. En net zo goed is het mijn eigen binnenkamer als ik me meer, beter, voel dan een ander, als ik niet opkom voor wie verdrukt wordt, als ik onrecht aan mij voorbij laat gaan. Ik ken de plattegrond van dat Babylon uit mijn eigen ervaring en waarneming...

Het boek Openbaring leert ons dat dat Babylon zal vallen, niet ooit, maar nu al. Niksers en leeghoofden zullen het laten afweten, tegen elke bierkaai en ervaring in zegt het boek mij, met krachtige stem, dat dit ervaring is en dagelijkse werkelijkheid. Ik weet bij God niet wie God is. Wat ik wel weet is: dat er ergens binnen in mij - en God geve ook in jou – een stem, een impuls, een roepende is, die al dat kwaad niet wil en het soms, als ik durf, te lijf gaat. En als ik dan een visioen hoor dat mij met een stem als een trompet toezegt: dat is Hij, dan durf ik de dag van morgen aan. Dan weet ook ik mij gevoed in de woestijn. Als ik eerlijk ben, is dat wat ik hier wil horen, telkens weer.

Voorbeden

Gezegend zijt Gij, onze God,
die mensen nabij is en draagt

Wij bidden voor mensen
die angstig zijn en bedroefd,
die overvallen zijn door ziekte of door dood:
draagt Gij hen.

Wij bidden voor mensen die eenzaam zijn,
de liefde om hen heen zijn kwijtgeraakt,
niemand weten die hen door alles heen zal steunen.

Voor mensen die leven moeten
langs de brokkelige randen van het bestaan,
voor mensen voor wie de dood welkom is
als een deksel op een bedorven ervaring,
voor hen bidden wij: draagt Gij hen.

Voor kinderen bidden wij,
die dagelijks in de ogen om hen heen sadisme zien,
haat en zelfzucht.

Voor misbruikte kinderen bidden wij,
voor kindsoldaten in oorlogsgebieden
die schietend en moordend opgroeien

in de hoop de jaren des onderscheids levend te bereiken.
Voor hen bidden wij: draagt Gij hen.

Voor mensen die de strijd niet opgeven,
doorleven te midden van geweld,
de honger en de dorst trotseren
om recht te maken wat krom is,
die ondanks teleurstellingen
de ander recht in de ogen durven zien
als een spiegel voor wat hun te doen staat,
voor hen bidden wij: draagt Gij hen.

Voor alle dierbare namen in ons hart bidden wij in stilte.

Wij zijn hier bij elkaar,
oud voor jong, jong voor oud,
sterk voor zwak en zwak voor sterk.
Zo dadelijk gaan wij weer overal heen.

Laten we dat doen als gezegenden:
Moge de Eeuwige die zich noemen laat Ik-zal-er-zijn
ons zegenen en behoeden op de weg die wij aan,
het Aangezicht over ons lichten
in genade en barmhartigheid,
het Aangezicht over ons verheffen
en vrede geven.

Zo moge het zijn.

Adventszondag 3 – ‘Machten van het goede’

Lezing: Openbaring 5, 1-14

En ik zag aan de rechterhand van wie op de troon was gezeten een boekrol, geschreven van binnen en van buiten, verzegeld met zeven zegels. En ik zag een geweldige engel, roepend met luide stem: ‘Wie is waardig, de boekrol te openen en haar zegels te verbreken?’ Maar niemand in de hemel noch op aarde noch onder de aarde was bij machte, de boekrol te openen noch haar te lezen. En ik weende zeer, omdat niemand waardig werd bevonden, de boekrol te openen noch erin te lezen. En één van de oudsten zegt tot mij: ‘Ween niet, zie de leeuw uit de stam van Juda heeft overwonnen, de wortel van David: hij zal de boekrol openen en haar zeven zegels.’

En ik zag midden voor de troon en voor de vier levende wezens en midden tussen de oudsten een Lam staan, als geslacht, met zeven horens en zeven ogen – dat zijn de zeven geesten Gods, uitgezonden over heel de aarde. En hij kwam en ontving de boekrol uit de rechterhand van wie op de troon gezeten was. En toen hij de boekrol ontvangen had, vielen de vier levende wezens en de vierentwintig oudsten neer voor het Lam, terwijl zij elk een citer hadden en gouden schalen vol reukwerk – dat zijn de gebeden van de heiligen. En zij zingen een nieuw lied, zeggende:

*‘Waardig zijt gij om de boekrol te nemen
en haar zegels te openen,
want gij zijt geslacht
en gij hebt hen gekocht voor God in uw bloed
uit alle stam en taal en volk en natie.
En gij hebt hen voor onze God gemaakt
tot een koninkrijk en tot priesters
en zij zullen koning zijn over de aarde.’*

En ik zag en hoorde een stem van vele engelen rondom de troon en van de levende wezens en de oudsten, en hun getal was tienduizenden tienduizendtallen en duizenden duizendtallen, roepende met luide stem:

*‘Waardig het Lam dat geslacht werd
te ontvangen de macht en rijkdom én wijsheid en kracht
en glorie en heerlijkheid en lof.’*

En elk schepsel in de hemel en op aarde en onder de aarde en op zee en alles wat daarin is hoorde ik roepen:

*‘Aan wie gezeten is op de troon en aan het Lam
zij de lof en de heerlijkheid en de glorie en de kracht
tot in de eeuwen der eeuwen.’*

En de vier levende wezens zeiden: ‘Amen’ en de oudsten vielen in aanbidding neer.

Overweging (Tommy Vandendriessche)

Voor wie nu pas inpikt in de cyclus ‘Openbaring’ wil ik toch nog even terugkomen op wat in de vorige twee weken werd overwogen:

Het boek Openbaring is een boek vol bijzondere beeldspraak. Om de beelden recht te doen moet je eigenlijk te rade bij het Eerste Testament. Het Tweede (zogenaamd Nieuwe) testament lezen zonder het Eerste is eigenlijk zoals een gebouw binnengaan langs de achterdeur.

Het boek Openbaring is een boek vol visioenen. Géén dromen of hersenspinsels. Een visioen is mogelijk: het is niet te groot, te zwaar, te hoog of te ver. Het is te volbrengen.

Het boek Openbaring is een troostend boek. Het gaat niet over een eindtijd in de zin van ‘einde der tijden’, maar het gaat over de ‘laatste dingen’. De dingen die er, nu, echt toe doen.

Het is een misvatting dat het boek Openbaring over ‘het einde van de tijd’ zou gaan. Als je op internet het woord ‘apocalyps’ intikt tref je duizenden vindplaatsen. Een babbelbox voor mensen die greep proberen te krijgen op het einde der tijden. Je vindt er tal van cijfers en getallen, waarmee je de laatste dag kunt berekenen. Een soort doe-het-

zelf-apocalyps. Helemaal in overeenstemming met de algemeen heersende opvatting, dat wij alles kunnen controleren en dat alles beheersbaar is. De opvatting dat we alles kunnen afmeten aan zijn economische nut ('time is money') en religieus fanatisme en letterlijkheid zijn twee bedenkelijke keerzijden van dezelfde medaille.

De tekst van vorige week (Openbaring 12,1-18) verhaalde over de machten van het kwade. Maar we vingen ook een glimp op van de tegenmachten van het Goede, als een lichtje in de donkere dagen voor Kerst, als een kaars op onze adventskrans. Een van die beelden van de tegenmacht is 'de barende vrouw'. Zij wordt bedreigd en achtervolgd door de draak. De vrouw is, ook in het Eerste Testament, beeld van het Godsvolk, die zichtbare en onzichtbare gemeenschap van mensen die leven vanuit het verlangen en geen vrede nemen met het bestaande. *En aan de vrouw werd gegeven twee vleugels om te vliegen naar de woestijn.* De woestijn is de plaats van de leegte. Maar het is ook de plaats waar het verlangen kan ontstaan, de plaats van de Godsontmoeting in dat verlangen, in die leegte.

In een toespraak van enkele jaren geleden (11 maart 2012) had Patrick Perquy het over de tekst uit het Mattheusevangelie: *"Als je bidt, ga dan in uw binnenkamer, sluit de deur achter u en bid tot uw Vader, die in het verborgene is."* In zijn commentaar op deze tekst had Patrick het over het belang van plaatsen waar wij kunnen ontkomen aan de mimetische klemmen. Dat zijn plaatsen, in het verborgene, waar we niet moeten concurreren, waar we geen zondebokken moeten zoeken, waar we ons niet moeten oplazen.

De woestijn in onze tekst van vorige week is zo'n vruchtbare plek, een binnenkamer, een oase. Waar vinden wij zo'n plaatsen van verlangen? Er is de belofte: 'De wildernis zal bloeien als een roos'.

In de tekst van vandaag lezen we over een diep verlangen naar het Goede. Maar ... er is niemand die raad weet, niemand die recht doet. Niemand! Niemand waardig om de boekrol te openen. Johannes is hierover zeer bedroefd. Hij weende zeer, lezen we. Geen vrome gelatenheid hier dus in de zin van: "Ach, laat het maar aan God over!" Johannes is een opstandige gelovige. Hij weent zeer, en hij laat het niet aan 'God' over. Iemand moet het boek aannemen, openen, lezen! Iemand moet een nieuw begin maken. Het visioen is geen hersenspinsel, want minstens 'iemand' heeft het boek aangenomen. Iemand is ons voorgegaan, ... een twijgje, weerloos en ontdaan, zonder gestalte, zonder naam. Een Lam dat de boekrol opent die voor iedereen gesloten was.

Die boekrol is aan voor- en achterkant beschreven en herinnert ons dus aan de verbondstekst in de woestijn, de door God met eigen hand gegrifte platen 'aan beide kanten beschreven'. Op de boekrol staat dus de geschiedenis van God en de mensen. Alleen het Lam kan het aan onder ogen te komen, al die dubbelzinnige verhalen van jou en van mij en van de wereld waarin wij leven ...

Voor mensen die dit vroeger hoorden of lazen, was het meteen duidelijk. Het was het lam dat met zijn horens vastzat in de struiken vlakbij Abraham, toen deze dacht dat hij zijn zoon moest offeren omdat God hem dat vroeg. Op het kritieke moment kreeg Abraham te horen: *'raak de jongen met geen vinger aan en doe hem niets!'* God is geen God die vraagt dat ouders hun kinderen opofferen voor welk verheven doel dan ook. Onderweg had Abraham op de vraag van zijn zoon waar toch het offerdier was, gezegd: *'God zal daarin voorzien'*.

Het tweede verhaal ging over de nacht voordat het joodse volk uit Egypte uit zijn onvrijheid kan wegtrekken. Toen moesten zij een lam slachten en dit in één stuk laten, ongebroken- teken van de God, de Ene die zal voorzien, die erbij is, ook al moet je door het bedreigende water van de Rietzee.

En de profeet Jesaja spreekt over een lam als hij het heeft over de Messias, over de rechtvaardige, die als een lam geofferd zal worden. Een gerechte, dat wil zeggen: iemand die met zijn rug het kwaad tegenhoudt, zodat er leven is. Er is een joodse traditie die vertelt, dat er in alle tijden zesendertig rechtvaardigen onder ons leven en dat zij het leven dragen. Het is te volbrengen.

Al die verhalen resoneerden mee als het visioen van Johannes een Lam ziet. Ook al is het Lam geslacht ... in het boek Openbaring stàat het Lam. Het had eigenlijk dood moeten zijn, maar is levend.

Het is een slachtoffer dat zichzelf niet in de slachtofferrol laat duwen. Het kijkt mij aan met ogen die mij langer kennen dan ik mezelf kan kennen. Ogen die mij zien in wat ik verlang, in mijn verdriet, ogen die licht geven dwars door mijn verwondingen heen.

Op het schilderij van de gebroeders van Eyck staat het Lam midden op het centrale paneel. Sinds de restauratie kijkt het lam ons ook aan met een doordringende blik. In de 16^e eeuw werd het lam 'geretoucheerd', waarschijnlijk net omwille van die doordringende blik. Het heeft de restaurateur enkele weken gekost om het originele lam te herstellen.

Maar ook in het dagelijkse leven, in onze tijd kom je ze tegen: mensen, geslachttofferd maar die toch staan! Met een blik die niet veroordeelt en ons, net hierdoor, confronteert met ons geweld.

De Gebroeders Dardenne, meesterlijke observators, creëerden in hun films een aantal onvergetelijke personages. Zoals Sandra in de film 'Un jour, deux nuits', een werkneemster (net uit een zware depressie) die in een zonnepanelenbedrijf werkt en ontslagen wordt na een stemming onder haar collega's. Die konden immers kiezen tussen een bonus van 1000 euro of het blijven van Sandra in het bedrijf. Haar man overtuigt haar om bij haar collega's langs te gaan om hen te overtuigen hun bonus af te staan. En dat doet Sandra, met een ontroerende kwetsbare weerloze kracht. Als er negen van de zestien hun bonus willen afstaan mag ze blijven werken. Uiteindelijk zal ze maar acht mensen kunnen overtuigen. Maar haar baas beslist dat ze toch mag blijven maar dan zal het contract van een tijdelijke werknemer niet verlengd worden. Daarom weigert Sandra dit en gaat ze op zoek naar nieuw werk. Zij weigert iemand anders te slachtofferen.

Kijk rondom je, vandaag. Ze bestaan: de Sandra's. En zij dragen de wereld. Dergelijke geloofsverhalen vertellen ons: niet de macht van de sterkste is het krachtigst maar de machteloosheid van het zwakke. Ieder van ons weet uit droeve ervaring dat de werkelijkheid niet zo is en dat dit weerbarstige geloven ingaat tegen de overmacht der feiten. Maar hij of zij weet ook dat de wereld het niet moet hebben van de leeuwen en de haviken, maar van de lammeren. Het gaat tegen alles in, maar het is de enige waarheid.

Voorbeden

Ach, Eeuwige,
wij roepen U toe
elke week weer
op deze plek en op dit uur,
als een verre geliefde,
als een oor in de lucht,
maar hoort Gij ons ook,
woont Gij te midden van ons,
zoals ooit
toen wij zwierven
van heg naar steg
en geen grond hadden om te leven?

Wij noemen U met duizend namen,
maar toch het liefst met die éne
die niet te begrijpen en niet uit te spreken valt:
jij zult er zijn voor mij.

zie ons hier tezamen,
tussen deze oude stenen,
onder dit dak als een tent boven onze hoofden,-
ieder van ons heeft zijn of haar eigen verhaal,
wij geloven U allemaal anders,
maar hoe willen wij
dat het waar is wat Gij zegt:
dat Gij mét ons zult zijn,
onze reisgenoot,
onze bovenbuur,
een hand op mijn hart,
en een mond op mijn mond.

Ooit hebt Gij een tent verkozen
om met ons te zijn,
even breekbaar
en even klein als wij.
Gij wilt niets beters dan wij zijn, -
zie ons hier in uw tent tezamen,
leg uw hand op onze schouders,
sla uw mantel om ons heen
en wees
wat Gij altijd hebt willen zijn:
één van ons.

Wij noemen U
In stilte
En in de schaduw van uw tent
De namen van al diegenen
Die ons lief zijn
En die wij- tot wij niet meer kunnen –
Bij U genoemd en geborgen willen zien.
Wees hun een woning.-

En mogen wij gezegend zijn,
dat is: gelouterd en gesterkt met troost,
laat ons niet alleen,
omarm en omhels ons
en leer ons uw Aangezicht zien,
zien,
o, hoe snakken wij daarnaar.
Zo moge het zijn.

Adventszondag 4 'Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde'

Lezing: Openbaring 21, 1-7 en 22, 17-20

En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Want de eerste hemel en de eerste aarde zijn voorbijgegaan en de zee is niet meer. En de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, zag ik neerdalen uit de hemel van Godswege, toegerust als een bruid die getooid is voor haar man. En ik hoorde een luide stem vanaf de troon, zeggende:

'Zie, de tent van God bij de mensen.

En hij zal bij hen wonen

en zij zullen zijn volken zijn,

en Hijzelf zal God-met-hen zijn,

en Hij zal afwissen iedere traan uit hun ogen,

en de dood zal niet meer zijn,

geen rouw, geen weeklacht, geen moeite meer.

Want wat eerst was, is voorbijgegaan.'

En die op de troon gezeten was sprak:

'Zie, nieuw maak ik alles.'

En hij zegt:

'Schrijf: deze woorden zijn betrouwbaar en waar.'

En Hij sprak tot mij:

'Ze zijn geschied.

Ik ben de alfa en de omega,

het begin en het einde.

Wie dorst heeft, zal Ik te drinken geven

uit de bron van het water van het leven, om niet.

Ik zal God voor hen zijn en hij zal voor mij een kind zijn.'

En de Geest en de bruid zeggen:

'Kom!'

En laat wie het hoort zeggen:

'Kom!'

Degene die al deze dingen getuigt, zegt:

'Ja, ik kom spoedig.'

Overweging (Geertrui Verdonck)

Vandaag dus de vierde en laatste aflevering in de miniserie over het boek van de openbaring, het boek over *'de dingen die er werkelijk toe doen'*, troostboek voor de gemeente *toen* en de gemeente *nu*.

Daarnet klonk het slotakkoord -maar tegelijkertijd het grondakkoord van het hele boek- nl. **het goede zal hoe dan ook zegevieren.**

Geheel in de stijl van het boek openbaring mag ik eerst even in herhaling vallen want het boek openbaring zelf schetst geen logische en chronologische opeenvolging van gebeurtenissen maar is cyclisch opgebouwd. Even twee belangrijke dingen over de auteur, Johannes - de ziener van Patmos - opfrissen

(1) Johannes is in vele opzichten kind van zijn tijd. **Hij leefde in een apocalyptisch tijdperk:** men geloofde letterlijk dat het einde van de tijden nabij was. Johannes is één van de vele predikers en wonderdoeners die in die tijd optreden. De ziener van Patmos lijkt aanvankelijk mee te gaan in die trend van zijn tijd maar al vrij snel gaat hij zijn eigen weg en brengt een boodschap die het cultuurpessimisme, het doemdenken en het daar uit voortvloeiend fatalisme en nihilisme ver overstijgt. Ja, hij beschrijft de kosmische strijd tussen goed en kwaad – een strijd die zich trouwens ook afspeelt in elk van ons want er is geen scheidingslijn tussen de goeie en de slechte, die scheidingslijn loopt dwars door elk van ons. Maar voorbij die strijd getuigt Johannes vanaf hoofdstuk 1 van een innerlijk zeker weten dat het goede zal overwinnen.

(2) Ten tweede is **Johannes een Jood**, net als zijn tijdgenoten heel erg vertrouwd, vergroeid met het oude, het eerste testament. Als een echte woordkunstenaar jongleert en goochelt hij met beelden, citaten uit en toespelingen op verhalen uit het eerste testament (volgens sommigen wel meer dan 500) En nee hij kopieert niet zomaar maar hij verdiept, actualiseert,... Het boek openbaring - is met de woorden van Nieuwenhuis - één groot spiegelpaleis, één grote interactieve bijbeltentoonstelling zo je wil, waarin de hele Tenach mee trilt.

- Anne wijdde ons de eerste adventszondag (zowel tijdens de toespraak als het museumboek nadien) in in de beeldtaal van de apocalyps en stelde ons de anta- en protagonisten uit het verhaal kort voor.

- Mieke hield in de tweede viering een beschouwing over de veelkoppigheid van het kwaad dat zich een weg baant in alle geledingen van de samenleving: gewild, ongewild, structureel, individueel, psychisch of fysisch,... Toen al vingen we een glimp op van de tegenmachten van dat kwade. Tommy probeerde ons vorige week te overtuigen van die tegenmachten, de zachte krachten van het goede met o.a. die mooie belofte: *de wildernis zal bloeien als een roos!?*

Hoe graag zou ik hem geloven.... 🤔

Maar eerlijk gezegd zie ik rondom mij (soms ook in mij) meer wildernis dan roos... Het breken van het brood had vorige week de overhand op het schenken van wijn, op mijn werk (*als gevangenisalmoezenier*) doolt de zevenkoppige draak met drieste pas door de gangen en zaait er terreur, de hoer viert er hoogdagen, en muren worden er zowel letterlijk als figuurlijk steeds hoger opgetrokken, Babylon heeft er geen gelijke aan. Tussen al dat gewild en ongewild kwaad staande blijven is geen sinecure.

Ik was vorige week dan ook erg geraakt door de passage uit apocalyps waarin Johannes tot tranen toe bewogen werd omdat 'niemand waardig bevonden werd de boekrol te openen, noch erin te lezen.' Ik herkende, voelde zijn angst, zijn wanhoop, zijn ontredde... Zou het kwaad het dan toch zegevieren???

Ik hoor dagelijks verhalen van mensen die in hun leven overspoeld werden door kwaad van allerlei slag en soort ... tot het kwaad uiteindelijk ook bezit van hen nam. Vele van die levensverhalen leken niet goed te **mogen** lopen. Voor de samenleving vallen deze mensen samen met het kwaad dat ze zichzelf en anderen hebben aangedaan. Het goede, dat nochtans ook in hen leeft, krijgt geen kans, geen bestaansrecht en raakt ondergesneeuwd. Binnen de gevangenis heerst bijgevolg het recht van de sterkste en domineren overlevingsstrategieën als cynisme, isolatie, opstandigheid, agressie, machogedrag...

De meeste van de bewoners lijken dan ook geen boodschap meer te hebben aan de adventstijd, aan het verlangend uitkijken naar.. want ja, naar wat eigenlijk??? Eén van mijn dames zei ooit: 'We kunnen de advent beter starten met een krans met allemaal brandende kaarsjes en er dan week na week eentje uitblazen. Dat sluit een stuk beter aan bij ons aanvoelen!'

Maar het verhaal van de openbaring stopt niet bij die wanhoop.

Eén van de oudsten wijst de leeuw uit de stam van Juda aan om de boekrol te openen. Het is een lam, 'hét lam' -zegt de tekst- met zeven hoorns -die symbool staan voor macht- en zeven ogen, ogen die dwars door mij kijken, die mijn angst en pijn en wanhoop doorgronden. Ogen die mij laten zien dat leven ondanks en voorbij de kwetsuren mogelijk is. Die ogen kunnen de boekrol openen, die ogen kunnen de geschiedenis van elke mens opnieuw openbreken, ook het leven van mensen die volledig afgeschreven lijken.

En zo kom ik terug bij 'mijn dames'.... We vroegen ons met de liturgische werkgroep af hoe we recht konden doen aan die wanhoop en uitzichtloosheid, het fatalisme dat zich van zovele gedetineerden meester maakt (terwijl we toch net willen dat ze ...) en zo kwamen we uit bij de vier actes van het christelijk geloof (hoe dat precies gegaan is kan ik me niet herinneren zoals ik me ook niet kan herinneren dat ik ooit iets over de actes geleerd heb tijdens mijn opleiding): de acte van hoop, geloof, liefde en berouw.

De adventskrans in de kapel bij ons zag er bij het begin van de advent uit als een soort doornenkroon: naakt en scherp, kwetsend en onaantrekkelijk. Symbool voor het bestaan zoals het door velen (ook buiten de muren) ervaren wordt. Week na week hebben we een van de actes uitgediept: geen mooie holle woorden maar 'actes', dingen die ons te doen staan. We hebben de mensen uitgedaagd om op zoek te gaan naar kleine 'actes', daden van hoop, geloof,

liefde, berouw... Als teken van hun engagement werd de naakte adventskrans zondag na zondag voorzichtig maar beslist bekleed met takjes groen, blijk van hun bereidheid 'om de strijd met het kwade aan te gaan'. Na vier weken hopen we zo voldoende groen en licht verzameld te hebben om straks ook in het Babylon van de gevangenis, kerst te kunnen vieren. En zo is de kapel een asielruimte geworden: een plek waar het verlangen terug wordt aangewakkerd waar, waar de kleine goedheid - ook binnen de muren van de gevangenis - opnieuw bestaansrecht krijgt en de wildernis voorzichtig terug tot bloei kan komen.

Laten we ons her en der in gemeenschappen blijvend oefenen en bemoedigen in die kleine goedheid die zich door geen enkel kwaad laat overwinnen. Die kleine goedheid - die volgens Dirk Dewachter een fundamenteel tegengif vormt tegen de borderline waar onze samenleving aan lijdt - die kleine goedheid waarover Levinas schrijft:

*Ze brengt een nieuwe visie
op samenleving en toekomst.
Ze toont een vonk van het goddelijke
in het menselijke.
(...)
Ze is fragiel en voorlopig.
Ze is een goedheid zonder getuigen,
in stilte voltrokken,
bescheiden, zonder triomf.
Ze is gratis en juist daardoor eeuwig.
Het zijn gewone mensen, 'simpele zielen',
die haar verdedigen en ervoor zorgen
dat ze zich telkens weer herpakt,
ook als is ze volstrekt weerloos
tegenover de machten van het kwaad.
De kleine goedheid kruipt overeind,
zoals een platgetrapt grassprietjes zich weer opricht.
Ze is misschien wel 'gek' – een 'dwaze goedheid',
maar ze is tegelijk het meest menselijke in de mens,
Ze wint nooit, maar wordt ook nooit overwonnen!*

Zo kan het nieuwe Jeruzalem neerdalen, en kan God bij ons wonen.

We zijn bij dat laatste beeld uit de apocalyps aanbeland nl dat van de stad Jeruzalem als een bruid. Nee niet de historische stad die ontelbare keren het strijdtoneel was van economische, politieke en religieuze conflicten maar het bijbelse, het hemelse Jeruzalem. Ook dit beeld is niet nieuw, het is ontleend aan één van de visioenen van Jesaja die we ook bij Micha - een van de kleine profeten - terugvinden. Straks zingen we dat visioen als slotlied in een mooie hertaling van Oosterhuis. Dit nieuwe Jeruzalem is het pendant van Babylon: '...niemand schrikt er nog wakker in de nacht en niemand vreest er nog voor de nieuwe morgen'. Die stad daalt af uit de hemel zo weet, zo ziet de ziener van Patmos, en God komt er bij ons wonen.

We zijn op de vooravond van kerstdag aan het eind van het boek gearriveerd. Of Johannes de lievelingsleerling van Jezus was is nooit met zeker achterhaald noch tegengesproken maar zeker is dat Johannes in de ban was van het optreden van Jezus, dat hij in Jezus' manier van leven de hemel 'open' zag. En uit die hemel zonder grenzen ziet hij God tastend aan het licht komen, zonder naam, zonder gezicht, even weerloos als wij mensen.

Wat Johannes ons met een overload aan beelden probeerde duidelijk te maken, weet de auteur van het kerstverhaal straks te vangen in één enkele beeld: een kind, weerloos en tegelijk onweerstaanbaar, zonder macht maar vol beloften: het is nog niks en het is tegelijkertijd al alles.

De nacht loopt ten einde, de dag komt naderbij!

Voorbeden

Jij, Eeuwige, die Je hebt doen kennen als nabije,
steeds nabij komende God, als God-met-ons.
Breek voorgoed door onze muren heen en kom.

Jij, Eeuwige,
Wij danken Jou voor wat steeds weer aan het licht komt,
voor betrokkenheid en inzet,
voor openheid en kwetsbaarheid,
voor de ruimte om te leven.

Wij vragen jou:
behoed die ruimte, wees die ruimte,
doe ons leven in Jou.

Wij bidden Jou voor wat in het donker blijft,
voor degenen die in het donker blijven,
niet gezien worden en niet gehoord.
Voor hen die geen betrokkenheid ervaren,
geen ruimte vinden, geen licht zien, ook niet vandaag.
Kom tot leven,
wees er in ons voor hen,
wees er in hen voor ons,
schem nieuwe ruimte,
nieuw leven, tegen alle schijnbaar noodlot in.

Wij bidden dat Jij ziet en hoort en voelt
en ons zo onovertroffen nabij bent.
Dat je weet van onze vreugde en onze pijn,
van onze hoop en onze teleurstelling,
van waar wij vol van zijn en van wat wij missen.
Wij bidden dat Je hoort van wat leeft in de stilte van onze harten.
Wordt in ons geboren! Zo moge het zijn!

Slotgebed

Gij die namen draagt vol van verlangen:
'Ik zal er zijn voor u'
'Twijgje aan de stronk van Jesse',
'Bevrijder van Israël',
'Gordel van gerechtigheid',
'Die de kleinen recht verschaft',
'Wolf en lam tezamen'
'Emmanuel, God met ons'.

Al die mooie beloftevolle sterke namen.
Wilt Gij weldra geboren worden in ons?